

Μουσική Αρχειονομία

Πρόσκτηση Μουσικών Αρχείων

Πρόσκτηση Μουσικών Αρχείων

Η πρόσκτηση είναι η πρώτη εκ των εργασιών οργανωμένης αλληλουχίας σε ένα αρχείο, γνωστής και ως **αρχειακής αλυσίδας**.¹ Πρόκειται για τη διαδικασία, μέσω της οποίας ένας φορέας ή μία αρχειακή υπηρεσία αποκτούν τεκμήρια μέσω παρακαταθήκης, δωρεάς, κληροδοτήματος, αγοράς ή ανταλλαγής, με στόχο την προστασία του αρχειακού υλικού και τον εμπλουτισμό της ήδη υπάρχουσας συλλογής.

Σημαντικό ρόλο στη διαδικασία αυτή παίζει η **πολιτική προσκτήσεων (acquisitions policy)** ως το πλαίσιο αναφοράς και το πολυτιμότερο εργαλείο του εκάστοτε φορέα, που καθοδηγεί τη λήψη αποφάσεων σχετικά με την απόκτηση αρχειακού υλικού. Στον χώρο των μουσικών αρχείων η πολιτική αυτή προσδιορίζει, μεταξύ άλλων, τον τομέα ειδίκευσης (π.χ. κλασική μουσική, παραδοσιακή μουσική, βυζαντινή μουσική, τζαζ, κτλ.), τον γεωγραφικό χώρο (εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό), το χρονικό πλαίσιο (π.χ. μεσαιωνική περίοδος, 20ος αιώνας, κτλ.), καθώς και τον τύπο του υλικού προς πρόσκτηση (π.χ. παρτιτούρες, οπτικοακουστικό υλικό, κτλ.).

Η πολιτική πρόσκτησης συντάσσεται από τον ίδιο τον φορέα βάσει των διαθέσιμων οικονομικών του πόρων, του βαθμού κατάρτισης του προσωπικού του (μουσικού αρχιονόμου, αρχιονόμου, μουσικολόγου),² της διάθεσης χώρου φύλαξης, διαχείρισης και συντήρησης των τεκμηρίων, καθώς και της υλικοτεχνικής του υποδομής, ώστε να εξασφαλίσει την προσβασιμότητα στο αρχειακό υλικό (π.χ. τα οπτικοακουστικά τεκμήρια προϋποθέτουν την ύπαρξη των κατάλληλων τεχνολογικών μέσων). Συμπερασματικά, η πολιτική αυτή αποτελεί δέσμευση προς τον δημιουργό του αρχείου, τον ερευνητή αλλά και το ίδιο το αρχειακό υλικό, η οποία εκπληρώνεται, όταν λαμβάνονται υπόψιν οι προαναφερθείς παράγοντες.

Οι χωρίς αρχειονομική κατάρτιση εργαζόμενοι σε φορείς που φιλοξενούν μουσικά αρχειακά σύνολα είναι σημαντικό να γνωρίζουν τον όρο **«αρχειακός δεσμός» (archival bond)**. Ο όρος αναφέρεται στην αλληλεξάρτηση ενός τεκμηρίου με όλα τα τεκμήρια που δημιουργήθηκαν ή συλλέχθηκαν ταυτόχρονα στα πλαίσια μίας κοινής δραστηριότητας, καθώς και στη σχέση του τεκμηρίου με όλα τα τεκμήρια που δημιουργήθηκαν από τον ίδιο παραγωγό, προγενέστερα ή μεταγενέστερα αυτού.

Ο αρχειακός δεσμός διέπεται από δύο βασικές αρχές:

- α) την αρχή της **προέλευσης (provenance)**, η οποία αναφέρεται στο πρόσωπο, την οικογένεια ή τον οργανισμό που δημιούργησε το αρχειακό υλικό. Βάσει της αρχής αυτής, τεκμήρια διαφορετικής προέλευσης πρέπει να φυλάσσονται χωριστά, ώστε να διατηρηθεί ανέπαφο το πλαίσιο στο οποίο ανήκουν.³
- β) την αρχή της **αρχικής τάξης (original order)**, τη διατήρηση, δηλαδή, της οργάνωσης και αλληλουχίας των τεκμηρίων, ακριβώς όπως αυτή διαμορφώθηκε από τον δημιουργό του αρχειακού συνόλου.⁴

¹ Εργασίες αρχειακής αλυσίδας: Πρόσκτηση (acquisition), αξιολόγηση (appraisal), ταξινόμηση - φυσική οργάνωση (arrangement), περιγραφή (description), ευρετηρίαση (inventory - finding aid), συντήρηση (preservation), προβολή - πρόσβαση (access).

² Ανάλογα με το μουσικό ρεπερτόριο, η κατάλληλη μουσική εξειδίκευση κρίνεται απαραίτητη. Για παράδειγμα, η Διεθνής Ένωση Ηχητικών και Οπτικοακουστικών Αρχείων (IASA - International Association of Sound and Audiovisual Archives) επισημαίνει για τον τομέα της δημοφιλούς/λαϊκής μουσικής (popular music) τα εξής: "A particular type of staff is required in Popular Music Library of radio corporations. Primarily the staffs have to be qualified musically as one would expect the members of staff in any music library to be. However, an academic music training, which would be suitable for a normal music library, is in itself, not sufficient. Over and above musical knowledge and knowledge of library systems, specialists are needed in the subject of popular music. The library requires subject specialists who are able to identify the music, can advise on the idiom and have a more than superficial knowledge. The subject is vast and it is unlikely that anyone will be schooled in more than two or three aspects of it, but taking all staff together it is possible to provide a fairly comprehensive advisory service to potential users." (<https://www.iasa-web.org/selection/staff>. Ανακτήθηκε 20/4/2021)

Σύμφωνα με τις παραπάνω αρχές, τεκμήρια ποικίλων προελεύσεων, τα οποία σχετίζονται μεταξύ τους ή αναφέρονται σε ένα κοινό φυσικό ή νομικό πρόσωπο, δεν πρέπει να ενσωματώνονται στο ίδιο αρχειακό σύνολο. Παρομοίως, τεκμήρια κοινής προέλευσης δεν πρέπει να αποσπώνται από το αρχειακό τους σύνολο, με την πρόφαση ότι δεν σχετίζονται μεταξύ τους ή ότι είναι φαινομενικά ασύνδετα με τη μουσική ιδιότητα του παραγωγού τους.

Επιπρόσθετα, οι διαχειριστές των μουσικών αρχείων οφείλουν να μην προβαίνουν στη δημιουργία θεματικών συλλογών τεκμηρίων, ακρωτηριάζοντας αρχειακά σύνολα και μη λαμβάνοντας υπόψιν τον αρχειακό δεσμό, την αρχή της προέλευσης και την αρχή της αρχικής τάξης. Ας μη λησμονούμε πως τα αρχειακά τεκμήρια μπορούν να μας δώσουν το μέγιστο των πληροφοριών τους, μόνο όταν εξετάζονται εντός του πλαισίου στο οποίο δημιουργήθηκαν και υπό το πρίσμα της λειτουργίας που επιτέλεσαν.

Το πλαίσιο αυτό και η αξία ενός αρχείου καθορίζονται από ένα σύνολο αλληλένδετων παραγόντων. Συγκεκριμένα, το πλαίσιο δημιουργίας και λειτουργίας ενός αρχείου μπορεί να προσδιοριστεί με αντικειμενικότητα, καθώς βασίζεται σε γνωστά και μετρήσιμα δεδομένα. Αντίθετα, η αξία του είναι υποκειμενική και ευμετάβλητη, για τον λόγο ότι με την πάροδο του χρόνου μπορεί να επαναπροσδιοριστεί. Εξάλλου, η τελική χρήση του αρχείου καταδεικνύει κατά πόσο τα περιεχόμενά του καλύπτουν τις ανάγκες ερευνητών ή άλλων φορέων, προσδίδοντας έτσι την αντίστοιχη αξία στο αρχειακό σύνολο.

Στο σημείο αυτό χρειάζεται να τονιστεί πως η αποφυγή μίας αλόγιστης πρόσκτησης μουσικών αρχείων από φορείς που δεν έχουν τους οικονομικούς ή ανθρώπινους πόρους να τα διαχειριστούν, συντηρήσουν, αναδείξουν και διαθέσουν, είναι πολύ σημαντική. Συγκεκριμένα, ο ειδικός πρόσκτησης ενός μουσικού αρχειακού συνόλου θα πρέπει να είναι σε θέση να απαντήσει με υπευθυνότητα στα παρακάτω ερωτήματα:

1. Υπάρχει ήδη κάποια άλλη υπηρεσία, που φιλοξενεί τμήμα του ίδιου αρχείου ή διαθέτει αρχειακές συλλογές εξαιρετικής συνάφειας;⁵
2. Συμφωνεί ο χαρακτήρας και η φύση του προς πρόσκτηση υλικού με την πολιτική ανάπτυξης συλλογών και τη γενικότερη αποστολή του φορέα;⁶
3. Έχει το αρχειακό σύνολο μεγάλη πληροφοριακή (informational), αποδεικτική (evidential) και / ή εγγενή (intrinsic) αξία;⁷
4. Ενισχύει το προς πρόσκτηση υλικό την αξία της λοιπής συλλογής του φορέα, διευρύνοντας την κάλυψη ενός ήδη υπάρχοντος θέματος;
5. Σχετίζεται άμεσα το περιεχόμενο του προς πρόσκτηση υλικού με τις δραστηριότητες δημόσιου χαρακτήρα, στις οποίες εμπλέκεται ο φορέας;
6. Έχει το ίδρυμα τη δυνατότητα να φιλοξενεί, διαχειρίζεται, διατηρεί και προβάλλει επαρκώς το αρχείο από άποψη χώρου φύλαξης, οικονομικών πόρων, επαρκούς αριθμού προσωπικού και κατάρτισης του τελευταίου;

³ <https://dictionary.archivists.org/entry/provenance.html> (Ανακτήθηκε 20/4/2021)

⁴ <https://dictionary.archivists.org/entry/original-order.html> (Ανακτήθηκε 20/4/2021)

⁵ Σε τέτοιες περιπτώσεις συνίσταται επικοινωνία με τον δωρητή και παρότρυνση για διάθεση του υλικού στον αντίστοιχο φορέα. Μία συνεργασία μεταξύ των φορέων μπορεί να είναι επίσης σημαντική.

⁶ Υπάρχει σύνδεση του αρχείου με το ρεπερτόριο, τον τύπο του υλικού (format), τον γεωγραφικό χώρο και τη χρονολογική περίοδο, στα οποία ειδικεύεται ο φορέας;

⁷ Η Adriana Cuervo αναφέρει χαρακτηριστικά: “When appraising a potential acquisition, archives rely on these interpretations of value: evidential, informational, and intrinsic values. These are weighed in relationship to the repository’s existing holdings, its collection development policy and mission statement, and the extent to which the collection documents a particular subject area. The items are evaluated as a whole, meaning that the group of items will have to be considered as a unit and administered as such” (270).

Υπογραμμίζεται πως η πολιτική πρόσκτησης μουσικού αρχαικού υλικού θα πρέπει να είναι υποστηρικτική και όχι ανταγωνιστική σε σχέση με άλλα ιδρύματα, που διατηρούν επίσης μουσικές συλλογές και ειδικεύονται σε συγκεκριμένα ρεπερτόρια, συνθέτες, κτλ.. Οι προτεινόμενες πρακτικές θα ενισχύσουν τη συνεργασία και εξωστρέφεια των ιδρυμάτων και θα αποτελέσουν αρωγό στην ανάδειξη της μουσικής αρχαικής μας κληρονομιάς.

Παραδείγματα Πολιτικών Πρόσκτησης

Archives of Traditional Music (ATM), Indiana University
<https://libraries.indiana.edu/atm-collection-development>

Berklee College Archives
<https://archives.berklee.edu/acquisitions-policy>

Library of Congress, Music Division
<https://www.loc.gov/acq/devpol/music.pdf>

The National Film and Sound Archive (NFSA), Australia
https://www.wipo.int/export/sites/www/tk/en/databases/creative_heritage/docs/nfsa_collection_policy.pdf

Trinity Hall Archives, University of Cambridge
<https://www.trinshall.cam.ac.uk/about/library/archives/archive-collection-policy/>

Προτεινόμενη Βιβλιογραφία

Cuervo, Adriana P. "The Things We Keep: Considerations for Appraisal of Archival Materials in Music Libraries." *Notes*, vol. 72, no. 2, 2015, pp. 265-75.

Desnoyers, Megan Floyd. "Personal Papers." *Managing Archives and Archival Institutions*, edited by J. G. Bradsher, Mansell Publishing Ltd., 1988, pp. 78-91.

Ellis, Judith. *Η Διαχείριση των Αρχείων*. Μετάφραση: Ζωή Οικονόμου. Αθήνα: Ελληνική Αρχαική Εταιρεία - Τυπωθήτω/Γιώργος Δαρδανός, 2000.

Hooper, Lisa, and Donald C. Force. *Keeping Time: An Introduction to Archival Best Practices for Music Librarians*. Middleton, Wis: A-R Editions, 2014.

Μπάγιας, Ανδρέας. *Εγχειρίδιο Αρχειονομίας: Η Επεξεργασία ενός Ιστορικού Αρχείου*. Αθήνα: Κριτική, 1999.

Κείμενο / Έρευνα:

Δρ. Αρσινόη Ιωαννίδου, Μουσική Βιβλιοθηκονόμος / Greek Office RISM
Σάντυ Τζαγκαράκη, Μουσική Αρχειονόμος

Φωτογραφία εξώφυλλου: Daran Shen
Εκδοτική επιμέλεια: Ηλίας Κυριαζής

Διατίθεται με τους όρους της άδειας Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0)

